

ZPRÁVY Z VÝZKUMU A DISKUZE

Následující článek byl nabídnut redakční radě časopisu *Informace České geografické společnosti* k publikaci a redakční rada k němu zaujala následující stanovisko.

I přes nesouhlasné hodnocení předloženého příspěvku jedním z recenzentů z důvodu metodických problémů, které jsou v článku obsaženy, redakční rada považuje za přínosné seznámit geografickou obec s výsledky prezentovaného šetření a souhlasí s uveřejněním tohoto textu. Výsledky výzkumu autorů jsou bohužel ovlivněny malým souborem respondentů, který je nedostatečně reprezentativní, zejména z hlediska územního rozložení geografických pracovišť. Autoři článku se opakovaně a bohužel neúspěšně pokoušeli získat širší, a tedy i reprezentativní soubor odpovědí od akademických pracovníků i studentů jednotlivých geografických oborů. Tyto metodické problémy uvádějí autoři ve druhé kapitole uvedeného článku.

Text tak představuje prvotní pohled na vnímání oboru jeho jednotlivými aktéry a umožňuje srovnání postavení jednotlivých pracovišť podle mezinárodně uznávaných kritérií a souboru odpovědí jednotlivých geografů. Redakční rada považuje téma článku za aktuální a důležité a vyzývá geografickou obec, aby se na podobně zaměřených výzkumech intenzivněji podílela, a umožnila tak objektivnější pohled na význam a prestiž oboru i jednotlivých pracovišť.

*Radim Perlín
šéfredaktor*

K HODNOCENÍ VYSOKOŠKOLSKÉ GEOGRAFIE V ČESKU

ANDĚL, J., PAVLASOVÁ, Z. (2015): Institutional assessment of University Geography in Czechia. Informace ČGS, 34, 1, pp. 17–27. – The paper evaluates geographical institutions in Czechia in the context of international methodical frameworks for institutional assessment. Data collection consisted in a questionnaire survey. The outputs present a ranking of universities, institutions and individual departments. Furthermore, the paper presents an evaluation of the role played by influential geographers in the past and present day and identifies the most significant geographical papers.

KEY WORDS: evaluation of universities – university rankings – geographical institutions in Czechia

1. Úvod

Pojednání navazuje na článek autorů „Postavení vysokoškolské geografie v systému hodnocení vysokých škol“, publikovaný v Informacích ČGS, 32, č. 2, s. 26–33 (Anděl, Pavlasová 2013). Reaguje na posudek recenzenta, který za největší slabinu článku považoval skutečnost, že „se vlastně čtenář o postavení českých geografických pracovišť na VŠ mnoho nedozví. Jak je na tom např. geografie na MU v Brně? Nemohli by se autoři pokusit sestavit vlastní žebříček českých geografických pracovišť?“ Autoři se pokoušejí na tuto výzvu následujícím textem reagovat.

2. Metodické poznámky

Metodikám hodnocení vysokých škol byl v obecnější rovině věnován již vzpomínaný předchozí článek. Pro hodnocení v rámci Česka je zásadním problémem absence dat. Zlomkovité údaje světové databáze lze získat pro vysoké školy celkem, ale pro jednotlivé obory většinou databáze využít nelze. V řadě zemí EU je situace poněkud odlišná – například rating vysokých škol se kontinuálně sleduje v Británii, Německu a nově i v Itálii (internetový odkaz 3). Pro hodnocení vysokých škol v rámci Česka lze využít prakticky jedinou databázi, a to Ranking Web neboli Webometrics, umožňující sestavit podrobná pořadí i za jednotlivé státy. Pro hodnocení geografických pracovišť narážíme na obtíže související se skutečností, že prozatím hodnotící systémy se sestavováním žebříčků za obory (disciplíny) nepočítají, eventuálně tato hodnocení nejsou k dispozici. Výjimkou je metodika QS World University Rankings, kde se však objevuje pouze jedno geografické pracoviště – na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Od roku 2004 provádí měření na základě dat z internetu španělská kybernetická laboratoř – the Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC). Hodnocení jednotlivých pracovišť vychází ze čtyř základních kritérií, jejichž datová vyjádření jsou dostupná na internetu. Hodnocení se provádí podle objemu informačních kolekcí, četnosti vstupu a času odezvy (Bjørneborn, Ingwersen

2004). Dalším kritériem je celkový počet webových stránek (včetně všech subdomén a adresářů) univerzity podle vyhledávače Google. Dále se hodnotí excelence (10 % nejvíce citovaných prací v daném oboru) a otevřenost – internacionalizace (internetový odkaz 2). Přes řadu problémů (např. špatné přiřazování domén, určitá schematičnost atd.) je pozitivem vysoké pokrytí velké části vysokých škol ve všech oblastech světa (Aguillo, Ortega, Fernández, Utrilla 2010), například zde nalezneme žebříček 82 vysokých škol v Česku. Pro hodnocení postavení geografických pracovišť tuto databázi využít nelze, neboť není diferencovaná podle oborů.

Zatím jedinou metodikou s dostupnými výsledky je systém QS World University Rankings. Ale ani ten nelze využít, neboť je pravidelně publikováno pouze 200 nejúspěšnějších geografických vysokoškolských pracovišť na světě, a zde se objevuje, jak už bylo řečeno, pouze pražská geografie na PřF UK. Důvodem relativně nízkého počtu hodnocených univerzit spočívá v metodice, kde jeden ze základních indikátorů – tzv. akademický ohlas – vychází ze vzájemného hodnocení akademických pracovníků a využívá odpovědi a hlasování cca 33,7 tis. odborníků z více než 140 zemí; účastníci ankety mohou nominovat až 30 vysokých škol ve svém oboru, přičemž nesmějí hlasovat pro svoji vlastní. Nad hranicí 200 nejúspěšnějších institucí „přichází ke slovu statistika malých čísel“ a další pořadí by bylo podle autorů metodiky spekulativní (Zirulnick 2010).

Jedinou možností se proto ukázalo vlastní šetření, které rámcově z metodiky QS World University Rankings vychází. Prostřednictvím Geografického newsletteru č. 15, který rozesílá elektronicky Česká geografická společnost svým členům, se souběžně zaslaným dopisem vedoucím kateder (zprostředkováno dr. Danou Fialovou – za to vše jí autoři tímto upřímně děkují) byla oslovena česká geografická veřejnost. Zvlášť byli osloveni akademičtí pracovníci a zvlášť studenti. Studentům bylo položeno 6 otázek. Byli požádáni, aby sestavili podle vlastního mínění pořadí nejprestižnějších vysokých škol, geografických pracovišť a geografických kateder, dále pořadí nejvýraznějších geografických osobností současnosti i minulosti a pokusili se určit nejprestižnější současnou českou geografickou publikaci (dílo). Akademičtí pracovníci byli navíc vyzváni, aby stanovili, v jakých sférách nacházejí jejich absolventi nejčastější uplatnění. Každý účastník ankety mohl nominovat 5 institucí, děl či osobností. Při celkovém hodnocení byly přiřazovány body následujícím způsobem: za 1. pořadí – 5 bodů, za 2. pořadí – 4 body atd. a za 5. pořadí – 1 bod.

Zásadním metodickým problémem se stala nízká účast respondentů. I po druhé výzvě dosáhl konečný počet 50 respondentů (25 akademiků a stejný počet studentů). Z toho důvodu nevidíme prostor pro „hlubší“ statistické vyhodnocení a výsledky mají pouze orientační hodnotu a nižší vypovídací schopnost. Autoři dlouho zvažovali, zda výsledky takto „okleštěného“ hodnocení vůbec publikovat. Proto jsou některé z nich (pokud to bylo možné) doplněny o další zhodnocení, popř. byly vypuštěny některé komentáře (např. o citlivé otázce současných osobností a jejich děl). Jsme si plně vědomi, že nízký počet respondentů může dát pouze poměrně značně subjektivní obraz dané reality. Určitým zobektivizováním může být metodický vklad metodiky QS World University Rankings, která hodnotí jednotlivá pořadí a zejména vychází z faktu, že respondenti nesmějí do žebříčku zahrnovat své pracoviště (otázky v dotazníku byly formulovány rovněž podle uvedené metodiky). Pro akademiky bylo vzhledem k větší objektivitě

hodnocení anonymní, u studentů byla položena otázka na místo jejich studia. Na ní reagovalo 65 % studentů, nejvíce byli zastoupeni studenti z Prahy, Brna, Liberce a Ústí nad Labem. Zde je třeba připomenout, že kvalita, resp. nekvalita uvedeného šetření, závisí nikoliv na autorech, ale na geografické obci, která na něj reagovala tak, jak reagovala.

Soustavnější práce, zabývající se obecně hodnocením geografických pracovišť (a příslušnými kritériálními soustavami), jsou u nás značně sporé. Velmi dobře je podchycen např. historický vývoj jednotlivých geografických pracovišť (např. ostravské geografie – Baar 2010). Klasickým dílem v tomto směru je studie Häuflera (1967), věnovaná dějinám geografie na Univerzitě Karlově v Praze a navazující článek autorů Chromý, Jeleček, Martínek (2006). Aktuálním stavem dané doby se zabývaly zprávy ze sjezdů České geografické společnosti (např. Bičík 2002; Gardavský, Holeček 1994; Perlín 1998 a Siwek 2006). Soustavněji se danou problematikou zabývá diplomová práce zpracovaná na Geografickém ústavu Masarykovy univerzity v Brně (Ličková 2012), některé její výsledky využíváme i v tomto článku. Příspěvek se rovněž částečně opírá o výsledky bibliometrické analýzy české geografie, která s danou problematikou souvisí, autorů Bajerski a Siwek (2012). Ti při vyhodnocování vychází z databáze SCOPUS.

3. Výsledky hodnocení

Výsledky QS World University Rankings 2014 oproti roku 2011 (Anděl, Pavlasová 2013) doznaly podstatných změn. Pro geografii je velice povzbuzující skutečnost, že za tak krátkou dobu došlo k podstatnému nárůstu prestiže evropských geografických pracovišť. Platí to nejen o prudkém nárůstu skóre, ale i o posunech směrem vzhůru ve světovém žebříčku (viz tab. 1). Zatímco v roce 2011 byly v první desítku pouze dvě univerzity, nyní je to již plná polovina. Britské univerzity – Oxford, Cambridge a London School of Economics and Political Science se již dokonce těší největší prestiži na světě. Posledně jmenovaná, která patří do „G5“¹ nejlepších britských univerzit, se na přední příčky přesunula z 13. místa světového pořadí z roku 2011. Ještě výraznější „skok“ zaznamenáváme u Durham University (z 37. na 4. místo na světě) a u UCL – University College London (z 27. na 7. pořadí).

Mezi 200 nejlépe hodnocenými geografickými pracovišti na světě je již 79 evropských. Téměř polovinu představují britské univerzity (36), následuje Německo (13) a dosti překvapivě Belgie s pěti institucemi (nejprestižnější je univerzita v Leuvenu – 38. místo). Dále zde nalezneme 4 vysokoškolská pracoviště z Irska, ale pouze 3 z Francie. Nizozemsko má sice pouze dva zástupce, ale ti figurují na předních pozicích (univerzita v Amsterdamu a Utrechtu). Karlova univerzita zaujímá stejné pořadí jako např. Sorbonna a objevuje se na 51. místě.² Zastoupení zde nemá např. Polsko ani Rusko.

¹ G5 – symbol pro nejprestižnější britské vysoké školy zaměřené na studium geografie.

² Význam zařazení geografie vyniká obzvláště ve srovnání se skutečností, že např. obory chemie, biologie či životního prostředí se do 200 nejprestižnějších pořadí ve světě vůbec nedostaly.

První otázka ze šetření se týkala českých vysokých škol s největší prestiží. Žebříčku vévodí Karlova a Masarykova univerzita, spolu s ČVUT Praha. To rámcově odpovídá i pořadím, která nabízí metodika Ranking Web neboli Webometric (viz tabulka pod čarou níže). Určitým překvapením může být 5. místo Vysoké školy chemicko-technologické v Praze (viz tab. 2), které podle hodnocení Webometrics náleží až 11. pořadí mezi českými vysokými školami. U akademických pracovníků byla dále velmi dobře hodnocena Vysoká škola ekonomická v Praze a u studentů Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.³

Z geografických pracovišť vévodí žebříčku, u osob, které se zúčastnily šetření, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Geografický ústav PřF MU Brno (viz tab. 3). Třetí místo obsazuje Přírodovědecká fakulta OU Ostrava a čtvrté Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého Olomouc (dále UPOL). Přední místo zaujímá Ústav geoniky AV ČR, ten nominovali výhradně akademici, zatímco v žebříčku studentů se v popředí objevuje např. Česká geografická společnost či Český hydrometeorologický ústav.

Tabulka 4 přibližuje některá data o oborech, počtu pracovníků a absolventů. Nejpestřejší nabídku oborů mohou studovat zájemci o studium geografie na PřF UK v Praze, srovnatelná je nabídka i na Geografickém ústavu PřF MU Brno (s výjimkou doktorských oborů). Pražská univerzita disponuje i největším počtem pracovníků (přečtených 71 v roce 2012), zatímco nejvíce absolventů měla PřF UP Olomouc (okolo 100). Zajímavý je poměr absolventů ku počtu pracovníků – ten je nejvyšší na PřF UP Olomouc a PřF UJEP v Ústí nad Labem.

³ Na pořadí vysokých škol v Česku umožňuje nahlédnout výše uvedená metodika Webometrics. Následující tabulka uvádí pořadí v Česku, ve světě a podle čtyř hodnotících kritérií (viz metodika výše). Pořadí vévodí dvě pražské vysoké školy a dvě brněnské. Zejména u Univerzity Karlovy je vysoce hodnocena prezentace – 44. nejlepší na světě; Masarykova univerzita vyniká v internacionalizaci (otevřenosti) – 25. pořadí na světě. V té zaujímá výborné postavení i Univerzita Palackého Olomouc, která je v českém žebříčku na 5. nejprestižnějším místě. Pro zajímavost Univerzita Pardubice je na 14., Ostravská univerzita na 15. a UJEP v Ústí n. L. na 18. místě (pořadí mimo tabulku).

Tabulka – Hodnocení českých vysokých škol podle metodiky Ranking Web neboli Webometrics 2013

Pořadí Česko	Svět	Univerzita	Prezentace	Prestiž	International	Excellence
1.	131.	Univerzita Karlova Praha	44.	140.	146.	247.
2.	246.	ČVUT Praha	204.	133.	258.	648.
3.	404.	Masarykova Univerzita Brno	316.	405.	25.	706.
4.	711.	VUT Brno	650.	700.	458.	1 138.
5.	723.	Univerzita Palackého Olomouc	1 198.	993.	537.	750.
6.	895.	Česká zemědělská univerzita Praha	1 904.	722.	2 431.	1 625.
7.	924.	Západočeská Univerzita Plzeň	810.	991.	624.	1 448.
8.	953.	Mendelova Univerzita Brno	626.	1 008.	1 772.	1 456.
9.	1 200.	Jihočeská Univerzita Č. Budějovice	1 059.	2 014.	1 037.	985.
10.	1 423.	Technická univerzita Ostrava	687.	1 862.	663.	1 694.

Zdroj: internetový odkaz 2.

Tab. 1 – Pořadí nejprestižnějších evropských geografických pracovišť (dle QS 2014/2011)

Pořadí Evropa	Svět	Univerzita	Skóre 2014	Skóre 2011
1./1.	1./1.	University of Oxford	96,9	87,2
2./3.	2./13.	London School of Economics and Political Science	95,9	63,8
3./2.	3./4.	University of Cambridge	93,9	83,5
4./8.	4./37.	Durham University	93,3	44,6
5./5.	7./27.	UCL (University College London)	91,4	49,2
6./6.	8./28.	University of Manchester	88,6	49,1
7./16.	13./51.	University of Leeds	85,1	–
8./4.	14./24.	University of Edinburgh	85,0	54,5
9./11.	15./43.	University of Bristol	84,9	42,2
10./10.	17./40.	University of Amsterdam	84,0	43,5
11./21.	18./51.	Utrecht University	83,3	–
12./9.	20./39.	Lund University	81,5	44,1

Pozn.: první číslo pořadí v roce 2014 a druhé číslo v roce 2011.

Zdroj: QS World University Rankings, internetový odkaz 1.

Tab. 2 – České vysoké školy s největší prestiží

Pořadí	Univerzita	Body
1.	Univerzita Karlova Praha (UK)	220
2.	Masarykova univerzita Brno (MU)	158
3.	České vysoké učení technické Praha (ČVUT)	84
4.	Univerzita Palackého Olomouc (UPOL)	49
5.	Vysoká škola chemicko-technologická Praha (VŠCHT)	32

Zdroj: vlastní šetření (2013–2014).

Tab. 3 – Geografická pracoviště s největší prestiží

Pořadí	Fakulta	Body
1.	Přírodovědecká fakulta UK Praha	206
2.	Geografický ústav PřF MU Brno	144
3.	Přírodovědecká fakulta OU Ostrava	86
4.	Přírodovědecká fakulta UP Olomouc	74
5.	Přírodovědecká fakulta UJEP Ústí n. L.	44

Zdroj: vlastní šetření (2013–2014).

Zatímco u geografických pracovišť se objevilo 10 nominací, do výběru nejprestižnějších kateder bylo navrženo respondenty 16 pracovišť (viz tab. 5). Podle názoru těch, kteří odpověděli na anketu, se v první šestici objevila dvě pražská pracoviště Univerzity Karlovy (katedra sociální geografie a regionálního rozvoje a katedra fyzické geografie a geoekologie), Geografický ústav PřF MU Brno, dvě olomoucká pracoviště UP Olomouc (katedra geoinformatiky a katedra geografie) a katedra geografie UJEP v Ústí nad Labem. U prvních tří kateder byly nominace mezi akademiky a studenty zhruba vyrovnány, u druhé trojice

Tab. 4 – Vybraná geografická vysokoškolská pracoviště – obory, pracovníci a absolventi

Fakulta	Bak. obory	Mag. obory	Dokt. obory	Pracovníci (P) 2012	Absolventi (A) 2011	A/P
Přírodovědecká fakulta UK Praha	7	6	6	71	82	1,2
Geografický ústav PřF MU Brno	5	6	3	17	37	2,2
Přírodovědecká fakulta OU Ostrava	5	4	2	30	×	×
Přírodovědecká fakulta UP Olomouc	4	4	2	29	98	3,4
Přírodovědědecká fakulta UJEP Ústí n. L.	3	3	0	13	34	3,8

Pozn.: A/P – počet absolventů na 1 přepočteného pracovníka.

Zdroj: internetové stránky příslušných vysokých škol (Ličková 2012).

Tab. 5 – Geografické katedry s největší prestiží

Pořadí	Katedra	Body
1.	Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze	222
2.	Katedra fyzické geografie a geoekologie PřF UK v Praze	122
3.	Geografický ústav PřF MU Brno	104
4.	Katedra geoinformatiky PřF UP Olomouc	50
5.	Katedra geografie PřF UJEP v Ústí nad Labem	46
6.	Katedra geografie PřF UP Olomouc	38

Zdroj: vlastní šetření (2013–2014).

Tab. 6 – Nejprestižnější naše současná geografická osobnost

Pořadí	Osobnost	Body
1.	M. Hampl	156
2.–3.	J. Blažek	72
2.–3.	I. Bičík	72
4.	B. Janský	62
5.	R. Brázdil	47

Zdroj: vlastní šetření (2013–14).

Tab. 7 – Nejčastěji citovaní autoři geografických článků a knih

Osobnost	Dokument	Citace	H-index
M. Hampl	47	163	8
J. Blažek	27	118	6
I. Bičík	26	135	3
B. Janský	28	53	4
R. Brázdil	99	1 463	20
P. Pavlíněk	23	389	12
P. Dostál	41	296	10
L. Sýkora	23	291	9

Pozn.: dokumenty a citace jsou vztahovány k výpočtu H-indexu.

Zdroj: databáze Scopus 2014.

Tab. 8 – Nejprestižnější geografická osobnost minulosti

Pořadí	Osobnosti minulosti	Body
1.	J. Korčák	162
2.	K. Kuchař	72
3.	V. Král	42
4.	J. Kinský	32
5.	J. Moschelesová	16

Zdroj: vlastní šetření (2013–2014).

Tab. 9 – Nejprestižnější současná geografická publikace (dílo)

Pořadí	Dílo	Body
1.	Atlas krajiny	120
2.	Teorie regionálního rozvoje	50
3.	Ekonomická a sociální geografie	44
4.	Časopis Geografie	36
5.	Makroregiony světa	22

Přesná citace: BÍČÍK, I. a kol. (2010): Makroregiony světa: regionální geografie pro gymnázia. Nakladatelství ČGS, Praha, 152 s. BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2011): Teorie regionálního rozvoje – Nástin, kritika, implikace. 2. vydání. Karolinum, Praha, 344 s. Geografie. Česká geografická společnost, Praha. HRNČIAROVÁ, T. a kol. (2009): Atlas krajiny České republiky. MZP ČR, Praha, VÚKOZ, Průhonice, 332 s. TOUŠEK, V. a kol. (2008): Ekonomická a sociální geografie. Plzeň: A. Čeněk, 411 s.

Zdroj: vlastní šetření (2013–2014).

převládaly nominace studentů. Z dalších kateder se v popředí objevuje katedra fyzické geografie a geoekologie OU a katedra sociální geografie a regionálního rozvoje OU, katedra demografie a geodemografie a katedra aplikované geoinformatiky a kartografie PřF UK v Praze.

Zajímavá, ale velice citlivá, je kategorie „Nejprestižnější naše současná geografická osobnost“, kde se objevuje 20 jmen. Pořadí u jednotlivých respondentů se poměrně výrazně odlišovalo, velkou roli zde pochopitelně hrálo odborné zaměření respondentů. Ti se domnívají, že do první pětky by mohli patřit M. Hampl, J. Blažek, I. Bičík, B. Janský a R. Brázdil (viz tab. 6).

Pro porovnání uvádíme nejčastěji citované autory geografických článků a knih podle databáze Scopus 2014, týkají se dokumentů a citací vztahovaných pro výpočet tzv. H-indexu (Hirschova indexu). Celá nejprestižnější pětka osobností současné geografie má zároveň vynikající citační ohlasy (viz tab. 7). Vedle uvedených osobností náleží dále k nejvíce citovaným českým geografům např. P. Pavlínek, P. Dostál a L. Sýkora s velmi vysokým citačním H-indexem.

Problematická je i kategorie „geografické osobnosti minulosti“, na kterou se vztahují i omezení výše uvedená. V nominaci nalezneme přes 40 jmen. Celkem podle očekávání se v první pětky objevuje J. Korčák, K. Kuchař, V. Král a J. Kinský. Určitým překvapením se může jevit nominace J. Moschelesové (viz tab. 8). Ostatní jména se objevují maximálně v šesti případech – např. demograf A. Boháč, historický geograf J. Kolář či K. Kořistka. Zejména studenti většinou uváděli maximálně dvě jména – J. Korčáka a K. Kuchaře.

Tab. 10 – Nejčastěji citované publikace českých geografů

Autor	Název	Citace	
		2009	2014
Brázdil, R. a kol.	Historical climatology in Europe – The state of the art	661	1223
Brázdil, R. a kol.	Progress in the study of climatic extremes in Northern and Central Europe	662	1105
Bičík, I., Jeleček, L., Štěpánek, V.	Land-use changes and their social driving forces in Czechia in the 19 th and 20 th centuries	336	996
Sýkora, L.	Processes of socio-spatial differentiation in post-communist Prague	242	774
Pavlínek, P., Pickles, J.	Environmental Transitions: Transformation and Ecological Defence in Central and Eastern Europe	440	KK*
Pavlínek, P., Smith, A.	Internationalization and Embeddedness in East-Central European transition: the contrasting geographies of inward investment in the Czech and Slovak Republic	337	660
Hampl, M. a kol.	Regionální rozvoj: Specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie	333	KK*
Hampl, M. a kol.	Geography of Societal Transformation in the Czech Republic	331	KK*
Blažek, J., Uhlíř, D.	Teorie regionálního rozvoje: Nástin, kritika, klasifikace	030	KK*

Pozn.: KK* – kniha.

Přesná citace: BRÁZDIL, R., PFISTER, C., WANNER, H. a kol. (2005): Historical climatology in Europe – The state of the art. *Climatic Change*, 70, č. 3, s. 363–430. HEINO, R., BRÁZDIL, R., FORLAND, E. a kol. (1999): Progress in the study of climatic extremes in Northern and Central Europe. *Climatic Change*, 42, č. 1, s. 151–181. BIČÍK, I., JELEČEK, L., ŠTĚPÁNEK, V. (2001): Land-use changes and the in social driving forces in Czechia in the 19th and 20th centuries. *Land Use Policy*, 18, č. 1, s. 65–73. SÝKORA, L. (1999): Processes of socio-spatial differentiation in post-communist Prague. *Housing Studies*, 14, č. 5, s. 679–701. PAVLÍNEK, P., PICKLES, J. (2000): Environmental Transitions: Transformation and Ecological Defence in Central and Eastern Europe, Ashgate, Aldershot, 362 s. PAVLÍNEK, P., SMITH, A. (1998): Internationalization and Embeddedness in East-Central European transition: the contrasting geographies of inward investment in the Czech and Slovak Republic. *Regional Studies*, 32, č. 7, s. 619–638. HAMPL, M. a kol. (2001): Regionální rozvoj: Specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. Přírodovědecká fakulta UK v Praze, Praha, 328 s. HAMPL, M. a kol. (1999): Geography of Societal Transformation in the Czech Republic. Přírodovědecká fakulta UK v Praze, Praha, 242 s. BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2002): Teorie regionálního rozvoje: Nástin, kritika, klasifikace. Karolinum, Praha, 211 s. Zdroj: Bajerski a Siwek 2012, aktualizováno dle databáze Scopus 2014.

U kategorie nejprestižnější současná geografická publikace (dílo) byla volba ještě daleko složitější. Jednotliví respondenti většinou nominovali maximálně tři publikace či díla. U studentů byl tento počet ještě nižší (někteří odpověděli, že nevědí). Za nejprestižnější současnou geografickou dílo (viz tab. 9) byl označen Atlas krajiny (Hrnčiarová a kol. 2009), následovala publikace Teorie regionálního rozvoje (Blažek, Uhlíř 2011) a Ekonomická a sociální geografie (Toušek a kol. 2008). Vysoce byl hodnocen časopis Geografie a z učebnic se nejlépe umístila učebnice regionální geografie pro gymnázia – Makroregiony světa (Bičík a kol. 2010). U akademiků se objevily publikace např.: SÝKORA, L. (1999): Processes of socio-spatial differentiation in post-communist Prague (přesná citace pod tab. 10), HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České

republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. Praha: PřF UK, DemoArt, 147 s. a BIČÍK, I. a kol. (2010): Změny využití ploch v Česku. Praha: Nakladatelství ČGS, 250 s.

Rovněž zde pro porovnání uvádíme nejčastěji citované české geografické publikace podle databáze Scopus 2014 (viz tab. 10). Nejčastěji citovanými pracemi byly spoluautorské články klimatologa R. Brázdila z Masarykovy univerzity Brno, z nichž dva byly citovány více než stokrát. Vysokou citovanost má rovněž článek I. Bičíka, L. Jelečka a V. Štěpánka (2001) a L. Sýkory (1999). Při detailnějším pohledu na nejčastěji citované výsledky titulů českých geografů zaznamenané v databázi Scopus vyplývá, že patří do dvou poměrně zřetelně oddělených skupin:

- články v mezinárodních, nejčastěji anglojazyčných vědeckých časopisech,
- monografie publikované v Česku převážně v češtině, výjimečně také anglicky (Bajerski a Siwek 2012).

4. Závěr

V současné době jsme svědky snahy přesunout hodnocení univerzit z celosvětové úrovně (zejména ve vyspělých evropských zemích) na úroveň státní a objevuje se snaha metodiky podle dosavadních zkušeností vylepšovat. Systém hodnocení britských vysokých škol (poprvé zveřejněn v roce 2007) zavádí nové indikátory jako např. výdaje studenta na akademické služby či na studentská zařízení, vyhlídky absolventa na získání zaměstnání atd. Od roku 2007 existuje i hodnocení univerzit v Německu a od roku 2011 jsou pravidelně publikovány žebříčky vysokých škol v Itálii. Pro University Ranking Censis 2013/2014 se žebříčky italských univerzit budou sestavovat na základě pěti indikátorů: akademické služby, granty, vybavení učeben či laboratoří, skóre na základě webových stránek a internacionalizace (internetový odkaz 3).

Dalším trendem je snaha revidovat stávající metodiky. U některých se připravují zlepšení, která také souvisí se snahou rozšířit i hodnocení na jednotlivé obory (jako např. u QS World University Rankings). Jedná se zejména o metodiku Times Higher Education World University Rankings. Jeden z autorů tohoto článku se podílí na hodnocení metodiky a na vlastním hodnocení vysokých škol 2014 prostřednictvím Thomson Reuters; tato instituce připravuje podklady pro metodiku. Počet hodnotitelů se nově rozšiřuje pro jednotlivé obory a jednotlivé oblasti světa. Existuje snaha po vyvážení Severní Ameriky a Evropy (zejména střední a východní); existuje i snaha, aby nebyly upřednostňovány anglicko-americké vysoké školy a aby byla do systému zahrnuta i kvalita výuky (internetový odkaz 4).

Dotazníkové šetření, prezentované v daném příspěvku, lze chápat jako primární pokus či vstup do dané problematiky. Vzhledem k počtu respondentů není možné výsledkům dávat větší váhu. Přestože byl osloven pětinasobný počet potenciálních respondentů, reakce byla bohužel velmi nízká. Přesto autoři těm, kteří na výzvu reagovali, upřímně děkují. V případě opakování dotazníkové akce autoři navrhuji některá vylepšení. Určitým problémem zde byla otázka týkající se geografických pracovišť, neboť se mohlo stát, že někteří respondenti hodnotili geografická pracoviště v rámci univerzit, jiní v rámci

fakult. V rámci univerzit existují dvě geografická pracoviště např. v Brně (na Přírodovědecké fakultě a na Pedagogické fakultě) a v Ústí nad Labem dokonce tři katedry (na Přírodovědecké fakultě, na Fakultě sociálně-ekonomické a na Fakultě životního prostředí). Počet geografů působících na UJEP v Ústí n. L. tak překračuje hranici dvaceti. Navíc zde geografové působí ve vedení univerzity (rektor, prorektorka) i Fakulty sociálně-ekonomické (děkan). Při pohledu celouniverzitním by tak tato pracoviště získala patrně větší ohodnocení. Zásadním problémem však je nízký počet respondentů a bude třeba hledat mechanismus, jak jejich počet zvýšit. Autoři věří, že při opakování šetření, třeba za dva roky, může být situace lepší a výsledky úplnější, kvalitnější (a využitelné např. i pro akreditační komisi).

Literatura:

- AGUILLO, I. F., ORTEGA, J. L., FERNÁNDEZ, M., UTRILLA, A. M. (2010): Indicators for a webometric rating of open access repositories. *Scientometrics*, 82, č. 3, s. 477–486.
- ANDĚL, J., PAVLASOVÁ, Z. (2013): Postavení vysokoškolské geografie v systému hodnocení vysokých škol. *Informace ČGS*, 32, č. 2, s. 26–33.
- BAAR, V. (2010): Historie ostravské geografie. Program XXII. Sjezdu České geografické společnosti „Quo vadis geografie“, http://konference.osu.cz/cgsostrava2010/4_program-sjezdu.html (15. 1. 2014).
- BAJERSKI, A., SIWEK, T. (2012): Bibliometrická analýza české geografie v databázi Scopus. *Geografie*, 117, č. 1, s. 52–71.
- BIČÍK, I. (2002): Zpráva o XX. jubilejním sjezdu České geografické společnosti. *Geografie*, 107, č. 4, s. 407–417. ISSN 1212-0014.
- BIČÍK, I. a kol. (2010): Makroregiony světa: regionální geografie pro gymnázia. Nakladatelství ČGS, Praha, 152 s.
- BJÖRNEBORN, L., INGWERSEN, P. (2004): Toward a basic framework for webometrics. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. 55, č. 14, s. 1216–1227.
- BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2011): Teorie regionálního rozvoje: Nástin, kritika, implikace. 2. vydání. Karolinum, Praha, 344 s.
- GARDAVSKÝ, V., HOLEČEK, M. (1994): 18. sjezd českých geografů. Sborník České geografické společnosti, 99, č. 3, s. 145–147.
- HÄUFLER, V. (1967): Dějiny geografie na Univerzitě Karlově 1348–1967. 1. vydání. Univerzita Karlova, Praha, 1967. 421 s.
- HRNČIAROVÁ, T. a kol. (2009): Atlas krajiny České republiky. MŽP ČR, Praha, VÚKOZ, Průhonice, 332 s.
- CHROMÝ, P., JELEČEK, L., MARTÍNEK, J. (2006): Vývoj geografie na Univerzitě Karlově v kontextu české geografie od poloviny 19. století. *Geografie*, 111, č. 4, s. 343–367.
- LIČKOVÁ, H. (2012): Geografie v území České republiky po roce 1989. Diplomová práce, PřF MU Brno, Geografický ústav, Brno, 107 s. Vedoucí diplomové práce: V. Toušek.
- PERLÍN, R. (1998): Zpráva o 19. sjezdu České geografické společnosti. *Geografie*, 103, č. 4, s. 469.
- SIWEK, T. (2006): XXI. Sjezd České geografické společnosti. *Geografie*, 111, č. 4, s. 470–471.
- TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. (2008): Ekonomická a sociální geografie. Aleš Čeněk, Plzeň, 411 s.
- ZIRULNICK, A. (2010): New world university rating puts Harvard back on top. *The Christian Science Monitor*, <http://www.csmonitor.com/World/2010/0916/New-world-university-ranking-puts-Harvard-back-on-top> (15. 1. 2014).

Internetové odkazy:

1. Top Universities, www.topuniversities.com (10. 2. 2014).
2. Ranking Web of Universities, www.webometrics.info (10. 2. 2014).
3. Classifica Università Censis 2013/2014, <http://www.universando.com/index.php/universita/classifiche-universita/classifiche-2013-2014.html> (10. 2. 2014).
4. Academic Reputation Survey: 2014 Report of Findings. Thompson Reuters, <http://ip-science.thomsonreuters.com/globalprofilesproject/gpp-reputational/methodology> (10. 2. 2014).

Pracoviště autorů: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie, České mládeže 8, 400 96 Ústí nad Labem; e-mail: jiri.andel@ujep.cz, zuzana.pavlasova@ujep.cz.

Citační vzor:

ANĎEL, J., PAVLASOVÁ, Z. (2015): K hodnocení vysokoškolské geografie v Česku. *Informace ČGS*, 34, č. 1, s. 17–27.